

Tractatus de arte
loquendi et tacendi

1489

Compendiosus tractatus de arte loquendi et taceendi multum utilis

Toniam in dicendo multi errant. nec est aliq[ue]s
qui lingua sua ad plenum valeat domare. Et Iacobus habet res
statu[m]. q[uod] dicit. Natura bestiarum et serpentium. volucrum et ceterorum
dominatur natura humana. sed lingua nemo domare potest. Ideo
ego Albertanus brevem doctrinam super dicendo atque tacendo
anno p[re]sens et proponens tibi filio meo Stephano tradere
curauim. p[ro]sculo habeo. Quis, quod, cui, dicas, cur, quod, quae rebras. Utque qua
bec p[ro]pria habeo p[ro]sculo et phonsa poteris a scilicet generalia et generalitas parit
obscuritate. ut si de illius similitudine. Ita illa exponere ac per modulo scie
mee. licet non ad plenum propulsione delucidare. Tu ergo fili carissime cum loco
desideras a temetipso incipere deus ad eum galli que annos caret ter se cum alis
percutit in primis. Itaque ante te spissus ad os tuum p[ro]pria p[ro]ducatur. tecum et oia p[ro]pria
in p[ro]sculo posita rebras. dico tibi ut non solu[m] quas a te ipso. sed et rebras. i.e. te
iter quas. nam istud reiteratione denotat. ut dicas rebras. i.e. te quas. si
cur ei repetere dicas habet enim petere. ita requirere dicas. i.e. iter quas.

Quis es qui loquaris habes quinque puncta: **Primum punctum**

Et requies in aeterno quis es qui loquitur velis. ut istud dicam ad te pri
me neat non. Si non illi deo te imiscere non deus. sicut ei per leges. Et ulti
p[ro]pria est imiscere regis ad se non pertinet. ut dicitur in iure. Ita culpa est qui
istud quod ad se non pertinet. Et in salomonem iuxta pueribus dixit. Sic qui apprehendit
auribus canem. ita qui transire et impatiens promittit alteri recte. Et iesus filius sydrae
dixit. De ea recte non molestat ne certauerit. unde quidam. Quid te non tagit habet
nullatenus angit. qui res tibi summo pernotanda est. quoniam si de rebus ad tenorem perti
nentibus minime curauerit. magna cordis et animi tranquillitate tibi respondet.
quod egregie dicit metrista quidam. Pacificat multum de paucis sumere cultum.

Secundum punctum

Eras te ipsum a te ipso. aut aliquo perturbatione animi sis captus. sive ira
odio inuidia. aut sis ab animi passionibus alienus. Nam si turbans
animus tuus fuerit a longo abstiere debet. et mortuus animi perturba
tions cohibebit. Aut enim nullus. Ulisse est cohibere mortuus animi turbatos. ac cap
petitur obediens efficiere ratione. et non tacere de ipsis iratis. quod ut ait seneca. Ira
nihil nisi criminis loquitur. quod dicit Lachus. Ira de re incerta et sedere non. Ira
impedit animum ne possit cernere verum. Et aliud dicit. Let videt iratum. iratus
non vider illam. unde et Quis dicit. Glince animi iras tuas qui certa vincis. In
et nullus dicit. Ira percula absit cum quoniam recte fieri nihil considerari potest. Que in aliis
que perturbatione sunt ea nec constant fieri possunt. nec ab his quod adhuc approba
ri. Glideo quod quanta mala faciunt in homine passiones iste. ira odii inuidia amor
tristitia libido. Aut enim Salustius. oculis hoies qui de rebus dubiis consultat. ab
odio amicitia. ira atque misericordia. vacuos esse decet. Quoniam non facile animus per
videt verum. ubi hec officia. quod animus bis passionibus turbatus non verum vi
det. quod sunt morbi animi ipsum execrantes. quod egregie testat Petrus alfonsius.

di. **Natura** h[ab]et humana. ut a[et]erio q[uod] perturbato in se falsoq[ue] discernendo
discretiōis careat oculo. Et si de ira irato atq[ue] iracundo scire voluerit.
lege i libro quē cōposuit de amore et dilectione dei et alia reg[is] de forma vi-
te. i titulo de amicitia iracundi hois vitādo. Etia certe cauere d[omi]nū ne vo-
luntas dicendi intantū se moueat atq[ue] ad dicendū inducat. q[uod] appetit
tuus rōni non consentiat. Ait enim salomon. Sicut v[er]bs patens et sine mu-
ron'ambitu. ita vir qui non potest cohibere sp[iritu]m suū in loquēdo. Inde
etia dīci consuevit. Tacere qui nescit loqui nescit. Nescit ergo stultus
loqui quia tacere nescit. nam et q[ui]dam sapiens interrogat eum tantū ta-
ceret. an quia stultus esset. Respōdit. Stultus tacere non potest. Alibi
salomon dixit. Aurum tuū et argentū tuū consta. et verbis tuis facito
flaterā. et impone oris tuo frenos rectos. Et attēde ne forte labaris in lingua.
et sit calus tuus insanabilis in morte. Et iterū idem ait. Qui custo-
dit os suū custodit animā suam. Qui autē incōsideratus est ad loquen-
dum sentiat mala. Etia catho dixit. Virtutē primā puto cōfessere ling-
guā. Proximus ille deo qui scit rōne tacere. **Terciū punctū.**

Equiras teipsum. et a teipso in animo tuo recogites. quis es qui
alium reprehendere vis. vel alijs dicere. vel vtrum de simili dō-
vel facto valeas reprehendi. Nam dixit beatus Paulus in ep[istola] ad R̄omanos. Inculabilis es o homo qui iudicas. nam teipsum con-
demnes. si eadem agas que iudicas. Et in eadem ep[istola] subdit. Qui
ergo alium doces teipsum doces. qui predicas non furandū furaris. qui
dicis non mechandū mecharis. qui abominatoris ydola sacrilegiū fat-
eis. deum in honoras. Et carho dixit. Que culpare soles ea ne tu feceris
ipse. Turpe est doctori cum culpa redarguit ipsum. Nam bene dicere et
male operari nihil aliud est q[uod] se propria voce damnare. ut Augustinus
ait. Et alibi idem catho ait. Alteri dicitur vel factum ne carpseris vincas.
Exemplo simili. ne te derideat alter. Unde Gregorius ait. Qui bene do-
cet et male vivit qualiter damnari debet diu instituit. Paulusq[ue] igit[ur] aliū
culpes a viēs similib[us] innocens esse cures. Quod idem Gregorius con-
firmavit dicens. Qui alium arguit de peccatis. a peccatis debet esse alie-
nus. Exemplo xp̄i qui mulierē in adulterio dēphensam absolutū et libe-
ravit a peccatis iudeis. qui accusabant et iudicabāt peccatricē. cum ipsi
met scelerosissimi forent. Terreant hic iudices forniciarū. adulteri auari-
tia. tam spirituales et seculares. De quibus ait salomon. Iudiciū
dūrissimum fiet his qui presunt. Et sequitur. quenā potentes potentia
menta patientur

Quartū punctū.

Equiras a teipso intra te quis es qui dicere velis. Utru[is] bene
doctus vel indoctus. Etia quod dicere velis bene sapias. alioq[ue]
quoniam bene dicere non valeres. Nam quidam sapiens interrogat
tus. quod optime posset dicere. respondit Si timido dixeris quod bes-
nescieris. Et ihesus sydrac. Si esti intellectus. responde primo tuo.
Sinautē sit tibi manus tua super os tuū. ne capiaris in verbo indiscipli-
nato et confundaris.

Quintum punctū est.

Eq̄ras q̄s erit effusus' me locutiois. nā q̄dā ab initio vident bona
q̄ malū effūm būt. Querit nō solū p̄n^m. Et etiā finē et effūm regrere e
dēs. vñ Pāphil^o dixit. p̄n^m finē spectat prudētia rex. Finis p̄n^m h̄z oē
dece^r Uerbi p̄n^m finē circūspice p̄bi Ut meli^o possis p̄meditate loq̄. Si
nautē verbū q̄d dicere velis dubiū appareat. vt p̄ bo^m effūm h̄tūrū sit
annō. silere dēs poti^o q̄ dicere. Nā dixit petri^o alphonsi^o. q̄ fuit optim^o
ph̄s. Si dicere metuas vñ penitēas. sp̄ ē meli^o nō q̄ sic. Sapiēt̄ ei ma
ḡ expedit tacere p̄ se q̄ loq̄ h̄ se. q̄ paucos l̄ nemine taceō. miltos loq̄n
do circūcōs vidim^o. Qd pulchre voluit q̄ ait. Nil tacuisse nocet no
cet ecē sepe loquuntū. Uerba ei sagitt^o st̄ q̄li siliia. facile dimitrum. diffīl
eile retrahunt. q̄redici p̄suuit. Euolat emissuz set̄ irrevocabile p̄bū. h̄
vult Ar^o. Qd sel^o dēm ē ampli^o resumī nō. pt. ḡi. dubiū meli^o ē tace
re q̄ dicere. sicut i fac̄ dubiū meli^o ē nō facere q̄ facere. vt ait Tulli^o
di. Bū p̄ceperūt q̄ verā agere. q̄d dubites an equū l̄ iniquū sit. Equi
tas ei p̄ le lucet. dubita^o significatōz p̄tinet iurie. et ali^o dixit. Si qd du
bites ne fecer^o. certe oē iudicū q̄d dubitatū fuerit fugitō. Ad uelligētā
et expōem bū dēonis q̄s mīta notari possent. Et ista q̄ng p̄cta supius

Seqtur de quid loqr̄is (posita breuitat̄ cā tibi sufficiat̄
Predict̄ notat̄ diligent̄ cognit̄ sup̄ hac dēone q̄s. seq̄tur videre aliquā
expōnis cā sup̄ hac dēoe q̄d. et h̄z dece^r p̄cta. Primum punctū ē
Eqr̄re dēs i p̄mis. vt p̄ vez l̄ falsuz. Aut ei ihs sydrac. An oia
ei p̄itas ē colēda. q̄ sola do hoīes primos facit. cū ipse dīs p̄itas
sit ipso met h̄ testate cū dixit Ego suz vīa p̄itas et vita. Si gloq̄ debeas
p̄itate omīmodo dicas. mēdacia dolola penit^o fugato. Un p̄pha. Os
iusti meditabit sapiam. et lingua ei^o loq̄tūr iudicū. i p̄itate l̄ lenitētā ve
rā. vñ Salo. i Ecc. Poti^o diligēd^o ē fur q̄ assidu^o i mēdacio. Et ali^o
dixit Acches p̄itati sue a te plate stue tibi oblate. Et etiā Cassiodor^o
Pessima p̄suētudo ē despicer p̄itati purā. i q̄ nīl imīscat falsitudo. Nā
vit idē ait. Bonū ē vez si nō altius ibi simileaf aduersuz. Idē intelligo
etia de simplici p̄itati. Aut ei seneca. Oīo ei^o q̄ p̄itati opera dat icopolis
ta et simplex ecē dī. Ita ḡ p̄itati loq̄ dēs. vt dēm tuū habeat pōd^o iuris
iurādū. et nihil iterlit iter tuā simplicē assertionē et iuriurādū. Nā vt ait
seneca. Dēm q̄d nō h̄ sine iure iuriurādō pōd^o. ei^o q̄d iuriurādō pōd^o vi
le ē. Et iterz idē dī i lib^o de forma hoīestā vite. nīl tibi iterlit. an affirmes
an iures. de religiōe et fide scias agi vbiq̄ de p̄itati tractat̄. nā zli tu^o
re iuriurādō dī nō iugocat̄. et iugocat̄ nō sit test̄. nīl trāseas p̄itati. nec iu
sticie trāsilias legē. q̄ si aliquā cogar^o vti mēdacio. vtere nō ad falsitatē
Et ad p̄itati custodia. et si p̄tigerit fidelitatē mēdacio redimere nō mētieris.
Et poti^o excusaber^o. q̄r tibi hoīesta cā ē. iust^o at secreta nō pdic. tacēda emī
tace^r et loq̄nda loq̄tūr. Acq̄ illa pax ē secreta trāquillitas. p̄itati ḡ pu
ra dicas et simplicē. et dēm roga vt p̄ba mēdaciō lōge a te faciat. Nā et la
lomō rogauit dēm di. Rogauit te dēne ne deneges mihi aīq̄ moriar. vas
nitatē et p̄ba mēdaciō lōge fac a me. mēdicitatē et diuitias ne deder^o mi
hi. ne p̄pulsus egestate furer. et p̄iurē nō dei mei. Et sicut ne dēs loqui
nisi p̄itati ita nec facere. Dixit ei bēus paul^o i ep̄la. q̄. ad Lox. Nō emī

possit aduersus p̄itatem loq. s̄z p̄itate. et tale p̄itatem dicas q̄ tibi credat
Alioquin p̄ medacio r̄puta sic ecouerso. vice veri obtinet q̄d falso credit
Et iō dixi sup̄ dolosū medaciū p̄eit fugato. n̄ ei ē indicād̄ medax q̄ de
falsū q̄d putat vex. q̄t q̄ntū ī ipo ē n̄ fallit s̄z ip̄e fallit Ecōtra mērit q̄ de
ēē vex. q̄d putat falsū. nec ē libera medatio q̄ ore nesciēs vex. loq. sc̄ies
at p̄itatem mērit Ut br̄us auḡ dī. vñ mēs ḥria p̄b medax ē p̄ pestifera. vt
testat Esop. Oē gen̄ p̄est̄ sup̄at mēs dissōa p̄b. q̄ q̄de peste mēlū labo
rāt dignitāt̄ cupidi. q̄d p̄clare dī salusti Ambitio m̄l̄tos mortales fat
los subire coegerit. aliud clausū ī pectorē. aliud l̄l̄guia p̄mptum h̄re

Ū regres q̄d dicere vis. v̄t̄ sit v̄tile grauer. p̄fī (Sc̄z p̄ictū ē
tabile. aut sit vanū ī lane. p̄ba eī v̄tilia p̄tuosa z p̄fribilia p̄ dicere
dēm. iānia p̄o p̄eit̄ silere. Aut eī Seneca dī forma h̄oestē vite. p̄mo q̄s
tu n̄ sit iānis. s̄z aut p̄solef. aut doceat. aut p̄cipiat. aut moneat Et p̄au
l̄ī ep̄la ad th̄mōt. dixit. p̄fana et v̄stloq̄a evita. Ter̄ p̄ictū ē

Egras an dicas q̄d r̄onabile sit an irr̄onabile R̄onabilia p̄o sunt
p̄ dicēda. irr̄onabilia p̄o st̄ tacēda. Nā q̄d r̄one caret n̄ p̄t esse
diuturnū. q̄ eī r̄oēn secū portat totū mūdū vicit. vñ sc̄p̄m̄ē Si vis vice
re totū mūdū te sb̄ijec r̄oni. R̄oe eī muniēda ē adolec̄tia. z et̄ dīci cō
sueuit. Bā adhibita r̄o cernit q̄d oportūnū sit. neglecta p̄o multis ip̄li.

Egras v̄t̄ dicas q̄d asper v̄l̄ (cat errorib⁹ Quartū p̄ictū ē
dry. aut q̄d molle. dulce v̄l̄ suave. dulcia eī p̄ba st̄ p̄ferēda. ḥria
p̄o facēda z p̄eit̄ obmittēda Dixit eī ihs sydrac Libier psalteriu sua
uē faciūt melodiā. sup̄ v̄t̄aq̄ at̄ ligua suauis. Et itez idē dixit. p̄bū
d̄l̄ce m̄l̄plicat amicos z mitigat iūmicos. vñ z dici p̄sueuit Silua tenz
leporē. sap̄t̄ ligua leporē. Et p̄aphil⁹ Excitat̄ nutrit facūdā dulc̄
amorē. Dolia et̄ p̄ba z nō dura dicēda st̄. Aut eī Solo. moll̄ fimo frā
git trā. fimo q̄z dur̄ suscitat furore. Hoc idē Lulli p̄clare dī Nō facile
dīctū ē. q̄ntope p̄ciliat aios comitas. affabilitasq̄ fimois Qui⁹ p̄ic⁹ ē

Egras an dicas q̄d p̄ulez z h̄oestū. an ſpe v̄l̄ malū. nā p̄lera z ho
nesta p̄ba dicēda st̄. Ep̄ib⁹ z mal̄ dimissis. Aut eī br̄us paul⁹ ī ep̄la
p̄ma ad Lox. Nolite seduci. corrupūt bonos mores colloq̄a mala. z ali
bi idē dixit ī ep̄la ad Eph. Dis fimo mal⁹ de ore v̄ro n̄ p̄cedat. Et itez
ī eadē ep̄la s̄d̄it Turpitudo aut stultiloqū aut scurrilitas q̄ ad ad rez
n̄ priet̄ n̄ nomēc ī v̄b. ſic dec̄ sc̄os Et Sen. dixit de formula h̄oestē vi
te Et p̄b q̄z p̄b abstineto. q̄ licēta eoz ip̄udētā nutrit. Et Galo. di
xit Nō assuer̄ ī p̄b ip̄operi n̄ erudit̄ cūct̄ dīct̄ v̄te sue. s̄z sp̄ ī grā sale
sit p̄dit̄ Aut eī br̄us paul⁹ ī ep̄la ad Colos. Sermo p̄o sp̄ ī grā sale sit p̄
dit̄. vt sc̄atis quō op̄oreat v̄niūc̄s r̄ndere. Septimū p̄ictū ē

Egras ne q̄d dicas obscu⁹ v̄l̄ abiguū. s̄z dicere dēs clāp et aptuz
Dic eī lex Nihil infest neget q̄s aut taceat. an obſcure r̄ideat q̄n̄
ad h̄ v̄t̄ certū dimittat interrogatē Sc̄ptū ē enī. Sāct̄ ē mutū ee q̄s q̄d
n̄eo intelligat dicere Hic v̄t̄ n̄eo sophistice loq̄ debeat. fimo eī sophistic⁹
obscur⁹ ē z deceptor⁹ Aut eī ihs sydrac. q̄ sophistice loq̄ odibil̄ ē. z oī re
defraudabil̄. n̄o eī data ē illi a deo grā Septimū p̄ictū ēt̄
Egras ne q̄d l̄uriosū v̄l̄ p̄t̄ucliosū dicas v̄l̄ facias Sc̄ptū ē eī ml̄y

nis siurias qvnī facit siuriā. vñ ic^m sydrac d^r Os siurie p̄ximū ne me
mineris. tñl agas i opib⁹ siurie. vñ cassio. In siuriā vñ cōpago totaz
cōuertit. Et eti^s pau. i ep̄la ad colos. air q̄ enī siuriā fecit accipiet q̄ inīq
geslit. Et seni. i ep̄lis Ab alio expecta qd alteri fecer. z h̄ i a^d de q̄libz i si
uria z p̄tūlia et maxie de illa q̄ fit s̄b s̄latoe bōi. air ei tulli^o. nulla ma
tor ac capitalior ē siuria q̄ cop. q̄ rē cū maxie fallut id agūt vt bōi virū
ē videat. Inturie nāq; z p̄tūlia tā pessime st̄ vñ so^m cuilibz singulārit
noceat. Sz et eti^s cītatib⁹ regnis. q̄ p̄terea distributōez z mutatiōez part
ant. Nā vt ait ic^m sydrac Reg^m a gēte i gēte trāsserf p̄p̄t iusticias siuri
as z p̄tūlias. tñl so^m a dicēdo v̄l facie^d alteri siuriā cohībere te dēs atq;
cessare. Sz et eti^s altei volēti dicere lfacere siuriā. obſttere dēs si modē po
ces. Air ei tull. i p̄ libo d officijs Duo st̄ iusticie genera. vñ co^p q̄ i
serit siuriā. altez co^p q̄ ab his q̄bi serit si p̄t̄ n̄ p̄nullat siuriā. Et ratū vi
tū q̄ n̄ obstat siuriati si p̄t̄. q̄ si parētes aut patriam aut amicos dese
rat. Si cōmode p̄nt fieri. q̄ demū fieri posse dicūt q̄ cōmode fieri p̄nt vt
lex nostra dixit. Si at ali^t tibi siuriā dixerit. tacere debes. Nā vt ait au
gusti. i li^t de sumo bono Glōssi^t racēdo ē siuriā fugere q̄ r̄ndē supare.

Eq̄ras ne qd irrisoriū dicas neḡ de amico ne/ Octauii pūc^m

q̄ de q̄libz alio Scriptū ē ei Amico nec ioco ludere qd eliceat. Et
itez Bon^m amic^m le^m grau^m irasci^m. imic^m āt p̄p̄t derisiōes de se factas te
cū cito ad p̄ba p̄ueiret aut p̄bera. cuilibet āt irrisio de se facta displicet.
Irrisio facit vt amor inf̄ eos minuit. Et fm regulā amoris. Si amor
minuat cito deficit et raro cōualescit. et certe p̄p̄t irrisiones factas cito
dicere tibi qd nolles audire. Nā dixit salo. Qui temere māfestat vitia:
sua int̄pestue audier criminā. Et martialis dixit Deridēs alios n̄ in
deril^m abibis. Et itez. idē Si rideo aliu. v̄li rideris v̄t̄. q̄ culpa ē i au
rep^m spe. seqns v̄o magis. Reqras ne qd dolosū dicas neḡ seditionū.
Dixit ei p̄pa. Dispdat dñs vniuersa labia dolosa et liguā maliloquā.
Et idē plare q̄rit Quid def aut qd apponat tibi ad liguā dolosa. Et
rādet p̄bo tribuli. dabun^m sagitte acute potētis dei cū carbōb̄ desolato^m
rūs. Lauēdū tibi sume ne aliqd seditionū dixer. nihil ei ē p̄nictōs i ci
uitate q̄ sedition. vbi sedition ibi ciuiū diuīlio Sz vt ait dñs. oē regnum i
se diuīsum desolabit. et dom^m supra domū cadet. Nonū pūctū ē

Eq̄ras ne qd supbū dicas. Nā dixit salo. vbi fuerit supbia ibi z cō
tumelia. vbi āt būlitas ibi sapia sil cū gla. Et Job Si ascēderit v̄s
ad celos supbia z caput ei^t nubes tetigerit. q̄si sterquilinū i fine p̄def. Et
ic^m sydrac d^r. Qdibil^m ē corā deo et hoib⁹ supbia et execrabil^m oīs i q̄ras.
et itez. obiurgatio et siuriā ānullabūt sham. et dom^m q̄ n̄is locuples ē an
nullabūt supbia. Et ita clare p̄z q̄ supbia facit hoiez odibile ap̄ om̄es.
et destruit oīa q̄ possidet dōa. qd mltū egrētie testat qdā dices. Si tibi
copia si sapia formaq; def. Sola supbia destruit oīa si comitef. Deiq;
Eq̄ras ne p̄m oīosū dicas. Scriptū ē nāq; De oī p̄bo oīoso reddituri
sum^m rōne. Si itez p̄bū tuum efficar. non īane. Sz rōnable. dulce. su
ave. molle. et nō dux. pulcz. et nō turpe vel malū. nō obſcu^m. nō ābigu

um. nō sophisticum. non iniuriosum nec sediciosum. nō irrisorū nec do-
losū. non supbū nec ociolū. Hoc dēniḡ trado tibi p̄ regla generali. q̄
oia factaq̄ pietatē caritatē et veretudinā nostrā ledūt. et vt generatīs dī
cā q̄ cōtra bonos mores fūt. nec nos facere posse credēdū ē vt lex nostra
dicit. ḡ nec ea dicere debem⁹. Ait ei socrates. Que facere turpe ea nec di-
cere honestū puto. honesta igit̄ sp̄ dicere debes. non soli int̄ extraneos s̄z
etiam inter tuos. nec enim in honestis p̄bis inter suos vti debet. q̄ hōes
tus int̄ alios esse desiderat. Lū in omni p̄te hōestas p̄necessaria est.
Et licet sint infinita exempla super h̄ p̄bo. que ad eius expōne et intelligi
gentia dici possent. h̄ hec ad p̄ns tibi mihi filii dicta sufficiant.

Qui loquendū sit h̄ puncta septem

Habito tractatu sūḡ his duab̄ dēonib̄ q̄s et quid: accedas ad tra-
tādū super hac dēone cui. Et h̄ istius p̄siderationis septem puncta.

Primum punctū est.

Um loq̄ desideras. req̄ras cui loqr̄ vtp̄ amico vel alteri. Amico
loq̄ bñ et certe potes. q̄ nihil ē dulci⁹ q̄ habere amicū cū q̄ tāq̄ cu⁹
teipo loqr̄s. Nō tñ loqr̄s de q̄b̄ palādis et publicādis timeas. si ümīs
eis postea fieret. Ait ei Sen. i ep̄lis. Sic loqr̄s tāq̄ de⁹ audiat. et sic vi-
nas cū hoib̄ tāq̄ de⁹ videat. Et ali⁹. Sic hēas amicū vtnō timeas ip̄z
fieri inimicū. Un⁹ p̄t̄ alfonſus Propter amicos non probatos prude-
tibi semel de inimicis et millesies de amicis. q̄ forsan amicus q̄nq̄ fiet
inimicus. Et sic levius poterit perquirere damnum suum. Secretum er-
go tuum de quo non vis vt sciat. vel non potes habere cōciliū quin
reueletur tibi soli habeas. nulliq̄ manifestas. Ait enī ib̄ syd̄rac Amicō
et inimico noli enarrare sensum tuum. et si est delictū tuūz noli denu-
dere. Audier enī te et respiciet te. et q̄si defendens peccatū tuūz subridet
te. Et ali⁹ ait. Quod secretum esse vis nemī dicas. Et ali⁹ Ulix esti-
m̄s ab uno posse celari secretum. Et ali⁹ Lōciliū vel secretum tuūz
absconditūz q̄si in carcere tuo est reclusum. reuelante p̄ te. i carcere suo
tenet ligatum. q̄re dixit. Qui concilium suum retinet in corde sui iuris ē
melius eligere. Nam tutiu⁹ seft tacere q̄ v̄ tacere alium rogare Lōcor-
dat Sen. Si tib⁹p̄si non imperasti vt faceres. quomodo ab alio silenti-
um queris. Si autem concilium secretum habere volueris amicissimo
fideli et probato atq̄ secreto illud committas. Quad et enim Salomon
Multi pacifici s̄nt tibi et conciliariū virus de mille. Et Latho Lō-
ciliū archanum tacito committe sodali Lōporis auxiliū medico cōs-
mitte fideli. Inimico autem non multum loqr̄s. nec secreta tua illi dēte-
gas. Hoc pl̄chre docet qui ait. Nec cōfidatis secreta nec detegatis. Lū
q̄b̄ egistis pugne discrimina tristis. Et ali⁹ idē dixit. Nulla fides hosti-
tibi sit q̄ talia nosti. Prost̄ et hostil tibi sit p̄suasio vilis. et h̄ dico tibi er-
si cū inimico i grām redieris. Scriptū ē ei. cū ümico néo tute i grām rey-
dit. Vlapoz ei ody sp̄ later in pectorē ümici. vñ Sen. Nūqd rbi diu fu-
it ignis d̄scit vapor. q̄re idē ait. p̄ aīco port⁹ expedit occidi q̄ cū ümico

viuere. vñ et Salo. Inimicos atq; ne credas inenmū. et si hūllis vadat et
cetur? nō credas illi. capte? eī ē vtilitate nō amicicia. reuertit volūtate ve
capiat fugiendo q; n̄ potuit pseñdo. Et alibi idē horribile p̄m̄ d̄c. In oculis
tuis illacrimabi? inimic? et si viderit tps n̄ satiabi? sanguine tuo. Et
petr? alfonsi? dixit Ne associet te iūmicos tuis. cū alios poteris r̄p̄ire so
cios. q; ē mala egeris: notabūt. q; bōa fūt denigrabit. cū oīb̄ deniq;
caute loqndū? et faciēdū ē. q; mlti credunt amici q̄ reuera st̄ inimici. Nā
oīs ignotos q̄lī iūmicos suscipiādos asserit. ait ei Nō egredieris viā cuī
aliqui nisi p̄ eī cognoueris. et si qlq; i via tibi ignot? te associauerit iteris
tuū iuestigauerit dic te loq? ire q; dispouseris. Et si detulerit lācā va
de a dextris. si ensem vade a sinistris

Sed in punctū ē
Egras vtp; isipieti aut sapieti loqris Ait ei salo. In aurib; isipie
tiū ne loqr; q; despiciet doctrinā eloquij tui. Et itez Ul̄ sapienti si cū stul
to p̄cederit siue irascat. siue rideat: nō iuiciet req̄e. Et itez Non recipit
stule? p̄ba prudētie nisi ea dixeris q; vslant i corde suo. Et ibs sydrac. cū
dormiente loq? q; narrat stulto sapiaz. et fine narratiois dicit. q; est hic
resortiū n̄ hēas. loqle el? assiduitatē q; topicalia fugias. societas ei?
cui loqr; ē altna assabilitatē. Et salo. Noli arguere irrīsorē ne te oderit
Argus sapietē. et te diliḡ. Et Sen. dīt Qui corripit irrīsorē. ipse sibi i
iuriā ifert. q; arguit ipsiū ipse sibi maculā qrit.

Quartū punctū ē
Egras ne cū liguo loq; colloqū hēas negc cū cinicis. i. latrā
tib? et mordacib? Ait ei p̄pha. Ul̄ liguo n̄ diligeſ i tra. Et iel?
sydrac dīt Terribilē ē i citate sua bō liguo. et temerari? i p̄bo suo odibilē
ē. Et itez. q; odit loqicitatē. extiguit maliciā. Et alibi idē dīt Lū viro
liguoso ne loqr; i igne illi? ne sternes ligna. et alibi idē ait Nec cū cinicis n̄ mltū loq;
ris. Ait ei tulli?. Rō cinicoz p̄et? abhīcēda ē. Linos grece latie dīt: cāis
Inde cinici dicun? latrātes vt canes. de quib? z sib; dicit dñs. Nolite
picere margaritas inter porcos

Quintū punctū ē
Egras ne cū in aliuo l'mltū. p̄edas Ait ei aug. Sic ignis qntoma
g; ligna suscepit sp i maiore flāmā erigif Ita mal? bō qntomagis rōnez
audierit sp i maliciā excitat? vñ salo. In maliuolā aiām non intrabit
sapia. q; re Latho dicit. p̄bosos noli p̄cedere p̄b Sermo da' cūct̄ anī
remala loqr;. dīt ei salo. Nullū secretū ē vbi regnat ebrietas. et ali?
Garrulitas mulierz id solū nouit celare qd nescit

Septi? p̄cū ē
Enīc egras qb; audīctib; aliqd loqr;. septū ē ei Prospice te cir/
ta exēpla ad expōez z intelligētiā b? dōnis Lui p̄oi p̄nt. si ista i p̄nti tibi
carissime fili sufficiat. Lur loqndū sit req̄e? ē. z st; qlq; obfūada
nū accedam? ad expōem b? aduerbi cur. z certe isto Lur cāz r̄qr̄it
Regras g; tui dīcti cāz. nā sic i fact? z faciēdis cā ē regreda dicēre
sen. L? cūq; facti cāz req̄e. z cū uīcāueri exit? cogitab. ita q; l̄ dīcti cā ē
regreda. et sic sine cā nū agit nec iracundis fortuitis casib? iplicat. vt
Lassio. dixit Ita sine cā nū dicere dēs. Et sic i qlbz re p̄posita quadru-

plexā rep̄f. s. efficiēs materialis formal' atq; final'. Ita et i' dictis nr̄is q̄
duplex cā q̄nq; rep̄f. Lā material' p̄t̄l sub qd. formal' sub quō Lā effi-
cīcēs p̄t̄l sub q̄s. T̄z̄ si p̄nt̄ lo q̄mūr de cā fīal'. quā cā q̄mī' p̄ cur Lā
īgit final' tui dicti sit aut p̄ dei fūitio. aut p̄ hūano p̄modo. aut p̄ vī' q̄z
aut forte p̄ amico. aut p̄ oīb̄ p̄dīc̄s. Pro dei fūitio. vt faciūt p̄dicatores
seclares z spūales. Pro hūano p̄modo vt faciūt caūsidiči z alij oratores
nā fīm brūm aug'. licet aduocato vēdere iustā aduocationē. z iurispito vē-
dere iustū z cīlū. Et h̄ q̄n̄ dīc̄ p̄ba. p̄ hūano p̄modo regras qd̄ sit p̄mo
dū z qle. dēt̄ ei eē pulcr. n̄ t̄pe. q̄ fīm leges. turpia luera st̄ ab hoīb̄ p̄puls
sāda. qre sen̄. dicit Turpeluc̄ l̄ dispeđū fugito. z alt̄ valde p̄clarare ait
Luc̄ cū mala fama dādū ē appellādū. et alibi sc̄ptū ē. Malle p̄dīdīsle
q̄ turpī accepisse. H̄t̄ et̄ eē comodū moderari. Lōpōi' ei cōmodū ex
cū z mō. n̄ v̄t ait cassio. Si cōmodū mīlūrā excellerit v̄i sui noīs n̄ hēbit
D̄z̄ et̄ eē naturale. t̄ q̄i cōe. i. cū p̄mō nr̄or alīco. Ait ei lex nature. equū
ē nemīne cū alteri' iactura fieri p̄mō nr̄or. qd̄ ait tūl. neq; tīor nez do
lor. neq; mōr. neq; aliud qd̄ extīlēc̄ accidere possit. tā ē ī naturā q̄ ex
alioz̄ ićōmodo suū augere p̄modū. z maxie de exiguitate mēdici. Ait ei
cassio. Ultra oēs credulitatis ē diuitē yelle fieri. de exiguitate mendici.
Pro vīroq; at. i. p̄ dei fūitio z hūano cōmodo dīc̄t̄ p̄ba sacerdotes z
clericī seclares p̄ncipalit̄ p̄ dei fūitio. secūdario p̄ suo cōmodo. Vīuere
ei debēt de altari. vt decreta clamāt. Et et̄ paul' iep̄la. i. ad Cor. vbi
dt̄ Quī altari fūiūt. cū altari p̄cipiat. Ita et̄ dīns ordianuit his q̄ euā'
denīciāt: de euā' vīuere debet. Quidā tñ clerici cām p̄uertat. q̄ p̄nci-
palit faciūt et̄ dīc̄t̄ p̄ba. p̄ hūano p̄modo et̄ p̄ boīs p̄bēdis. et̄ sc̄dārio. p̄
dei fūitio. qd̄ facere nō debet. Lā p̄o dīcēdī. p̄ amico te mouete d̄z̄ dū tñ
p̄ba sūt iusta et̄ hōesta. Lex ei. amicīcē fīm tull. hec ē. vt nō rogen' res
spes. nec faciam' rogarī. n̄ ei. p̄ amico facere l̄ dicere dēs qd̄ ad petīm pri-
met. Nā fīm regfaz̄ iur̄. nō ē gereusatio peti si amici cā peccauer̄. Amici
ei crīmīa si feras facis tua. Et qd̄ pl̄e. bis peccat q̄ petō obseqū accōmo-
dat. crīmē sibi parat q̄ nocēt̄ adiūuat. nā soci' fit culpe q̄ nocēt̄ adiū-
uat. et̄ maxie i' re turpi duplex ē p̄ct̄n. Ait ei sen̄. In turpi re peccare. bis
ē delīquere. Inopē p̄o amicū defēdere dēs. vt ver' defēfor dīcaris. Ait
ei cassio. Ille p̄p̄le defēsor ē dīcēdī q̄ defēdit inopē. Pro oīb̄ p̄o p̄dī-
cīt̄ libert̄. fīdas p̄ba vīlīa sc̄z p̄ dei fūitio et̄ hūano cōmodo et̄ amicī
yīilitate. Et lz̄mīta exēpla ad expōem̄ hūius aduerbīj cur. dīcī valeat.
hec breuitat̄ cā tibi sufficiat̄. Quō loqndū sit st̄ q̄nq; mōi obseruādi
p̄ Redictis auditis et̄ intellectis sup̄ h̄ aduer̄ cur. Exponē z t̄tellec-
tū audias h̄ dōnis quō. Et certe istd quō formā z modū req̄ris.
Ḡcū loq̄s modū dīcēdī req̄res. Nā sic i' reb̄ mod̄' ē p̄uād̄. de q̄ dīci cō-
suevit. Oīb̄ addē modū mod̄' ē pulceria p̄t̄. Ultra enī modū et̄ circa
modum nihil ē rectum. Quod multum elegant et̄ p̄clarare dīcī oratiūs.
Est mod̄' i' reb̄ st̄ certi digniq; fines. Quos ultra citraq; neq; p̄siste
re rectū. Et ita i' dīct̄ si mod̄' omittat̄. nihil laudabile poterit inueniri.
Ait ei Cassio. mod̄' ybīq; laudād̄' ē. Mod̄' itaq; tu' sit qui triplex.
videlz i' p̄nūciatiō. i' velocitate. i' tarditate. i' q̄ntitate. z i' q̄litate. Ḡdē
dū. ē ḡ qd̄ sit p̄nūciatiō. Pronūciatiō ē p̄boz̄ dignitas reb̄ et̄ sēlib̄ accē

modata et corporis moderatio. Hec ei i tātū excellit ut fm̄ smiam marcti
tulit. q̄ indocta orō laudē cōseq̄ si optie serat. Et q̄uis expolita sit s̄t
īdecent dicat cōceptū irrisioneq̄ mereat. In pronūciatōe itaq̄ p̄mū ex
ereri dicit vocis et sp̄us moderatio. corporis et ligue mot⁹. virtus q̄es si q̄
sint oīs. diligēti cura emēda da s̄t ne p̄ba sint inflata. vel alienata. vel
in fauclib⁹ frēdētia. nec vocis immanitate resonātia. nō alpa frēdētib⁹
v̄l̄ biātib⁹ labijs prolata. sed p̄ssim et eq̄lit̄ l'leuit et clare p̄nūciata. vt su
is q̄os materie sonis enūcienſ. et vñūq̄d̄q̄ p̄¹¹ legit̄io accētu decoretur
nec imoderato clamore vocis ref. nec ostēratiōis cā frangat orō. ver p̄
locis reb⁹ causis. et sp̄ib⁹ dispēlanda ē. Nā aliq̄ simplicitate narrāda s̄t
Aliq̄ autoritatē suadēda. alia cū idignatōe de p̄mēda. alia miseratione
flectēda. ita vt vox et orō sp̄ sue cause cōueniat. Sedq̄ ḡ vt q̄ leta s̄t: leto
vultu. p̄nūciabunt. q̄ tristia: tristi vultu. q̄ crudelia: minaci vultu dicē
da s̄t. Qd̄ p̄clare docet Orat⁹ dices. Tristia mestū vultu p̄ba docēt
iratu plēa minaz. Ludēte lascina. leuey seria dicta. Obfusādū ē et⁹ ve
st recta facies. ne labia detoq̄q̄. nec magn⁹ hiat⁹. nec supin⁹. i. suppres
s⁹ vult⁹. nec deiecti i tra oculi. et icliata ceruit. nec eleuata aut dep̄la su
pcilia. q̄ nibil p̄ placere qd̄ nō deceat. Et b¹¹ Tullii Caput artis est
dicere qd̄ deceat. labia labere v̄l mordere ē deforme. Lū er⁹ i dicēd̄ s̄t
bis mod⁹ ē debeat. ore nō magis q̄ labijs loq̄ndū ē. dicēda q̄z s̄t. S̄būs
sa leuit matura grauter inflexa moderate. Lū magna dicim⁹ grauter
p̄ferēda s̄t. cūt̄ p̄ua dicim⁹. būnif̄ cū mediocria rēperate. nā er⁹ i par
uis causis nibil grāde nibil sublime dicendū ē. s̄z leui ac pedestri moze
loq̄ndū ē. In cauf̄ v̄o maiori. vbi deo v̄l hoīm salute referim⁹. pl⁹
magnificē et fulgoris ē exhibēdū. In sp̄atis v̄o cauf̄ vbi nibil agit
nisi vt auditor delect. moderate dicēdū ē. S̄z notādū ē q̄ q̄uis de ma
gis reb⁹ q̄sc̄ dicat. nō tñ s̄ magnifice dicere debet. Nā vt autor. ē seneca
de formula hōestē vite. Lauda p̄e. vitupera p̄c⁹. S̄lt̄ rep̄hēdēda ē n̄
mia landatio. sicut imoderata vitupatio. illa ei adulatōe. hec maligni
tate suspecta ē. i p̄ntia at sui aliq̄s laudari nō d̄. Scriptū ē ei. Laudat
re p̄ntē nec ledere decet absentē. In velocitate et tarditate s̄t̄ modū reg
ras. v̄pt̄n aliud i dicēdo ē q̄ i facēdo. nō ei dēs et̄ veloz ad loq̄ndū. s̄z
tard⁹ cū moderamis̄ cōp̄tentī. Ait ei btūs Jacob⁹ i epla sua. Esto re
lox ad audiendū. tard⁹ v̄o ad loq̄ndū. et tard⁹ ad irā. Et salom. dt̄ U
disti hoīem veloz ad loq̄ndū. stuiticia sperāda est magis q̄ illius co:
rectio. Et casio. Hec ē regal p̄culdubio p̄t̄. tardius in p̄ba p̄nge et ce
lerius necessaria sentire. S̄l̄rin iudicādo tardius esse debes. Scriptū
est ei. Optimum iudicem existimo q̄ cito intelligit et tarde iudicat. In
etīa dici consuevit. Ad penitendū sperat q̄ cito iudicat. Competens ei
mora in talib⁹ non est reprobando. vñ quidā dt̄ Mōra oīs odio est sed
facit sapiētem. Pariformiter in conciliis regras tarditate et non velocita
tem aut festinatīā. In deliberādo enī vrlia mora est tutissima. Scrip
tū est ei. De conciliis q̄d̄ i tractaueris. idputa regissimū. veloz enī cō

ciliū sequit̄ penitentia. et iter̄ tria sunt contraria scilicet. festinātia ira et
cupiditas In faciēdo at p̄ deliberatione. velocitatem exercere debet.
Ait ei sen̄. in eplis Minus dico q̄ facias et diu deliberato cito facito.
Eleritas ei bñficiū gratum facit Hoc pulcre dicit salustius Piusq̄ i
cipias consulito. et vbi consulueris mature. facto opus est Et lalo. Eli
disti hoīem velocem i operes tuo. cor am regibus stabit. nec erit iter igno
biles Et ihs sydrac dicit In oīb̄ operib⁹ tuis velox esto. et oīs iſfirmi
tas nō occurrit tibi Nō tñ rāta velocitate exerceas. q̄ in opibus perfec
tione impeditat In quātitate insuper modum requiras nō multa dicen
do. Nam in multiloīo non deest peccatū Et salom. in ecclias. dicit Vl
tas curas sequunt̄ somnia. et in multis sermōbus inuenit stulticia. Et
alibi idē In oī tge bono erit abūdātia. vbi at sūt p̄ba plurima ibi freq̄
ter egestas. Et Sen̄. Ribil eq̄ proderit n̄li quiescere. et cum alijs loquit̄
minima. secū multa. Moderate tñ loqui et tacere debes Dicit ei pam
philus Nec nūm rāceas. nec p̄ba sup̄flua dicas. Andias ergo plūma.
rñdeas p̄ pauca. Nā vt ait Socrates In oīb̄ placere poteris si gesse
ris optia et locutus fueris pauca In q̄litate deniq̄ loq̄ndi modū req̄
ras. sc̄z dicēdo bene Scriptū ē ei Principiū amicicie ē bñ loq̄ male dicere
p̄o ē exordiū intīmiciap̄. Dicenda igit̄ sūt p̄ba leta. hōesta. lucida. sim
plicia. p̄posita. plano ore. vultu quieto. facie composita. siue immoderato
cachino clamore nullo proferendo De q̄b̄ salo. dt Fauis mellis p̄ba
p̄posita. dulcedo anime et sanitas ossiū. Et hec ad expōnem et intelligē
tiā huius dictionis quomodo dicta sufficiat

Quando loq̄ndū et dicēdū sit et quo ordine

Vlp̄st deniq̄ videre de intelligētia et expōnebit aduerbiū q̄n. cer
te istud q̄n tempus req̄rit. Reqr̄as ergo diligens tempus dicendi
simul et ordinem Ait ei ihs sydrac Hō sapiens tacebit vlḡ ad temp⁹
lasciuus at et imprudens nō obſuabit tps Seruādo ḡt̄ps leq̄. vñ sa
lomōis dicens. tps dicēdi. tps tacendi Magna ei res est vocis et silen
tiū temperamentū. Un̄ Sen̄. dt Seruāt̄q̄ silentiū donec loq̄ tibi fue
rit necessariū. et non solū tuū silentium serua. sed etiam alioz silentiū ex
pecta. Expectare ergo debes dicendi tempus donec tibi p̄beat auditus
Ait ei ihs sydrac. vbi nones auditus non effundas sermonem. et ipo
tune noli extollī in sapientia tua Importuna enim est narratio tua quā
do tibi non prebetur auditus. et est quasi musica i luctu. Nam vridem
ait. musicam in luctu importuna narratio. Et qui narrat verbum non
attendent quasi qui se excitat dormientem a graui sonno. Et nō solū in
dicendo alys. s̄z eti i rñdēdo tps expectare dēs Nā scriptū ē Ne xperes
rādere dōc finis fuerit. interrogatis. Nā vt ait salo. Qui p̄us rñdet an
teq̄ audiat. stultum se esse demonstrat. et confusioē dignū. Sitr q̄ p̄us
loquif anteq̄ dicit: ad contemptū et irrisionem p̄perat Un̄ iel⁹ sydrac
dicit Ante iudicium para iusticiam. Et anteq̄ loq̄ris disce singula Er
go suo loco et tempore dicenda s̄z. p̄postero ordine penitus obmissis Nā

si de p̄dicatione loco desideras tpe cōgruo. p̄us historiā dices q̄ vocet res
 gestā Postea p̄o allegoriā q̄ docet mysticū sensū ad eeciam militātē p̄q
 nēc Tertio p̄o tropologiā q̄ ē ad informatiōem bonor̄ moy. Si p̄o de
 ep̄lis tractes. p̄o loco p̄e salutatiōez. scđo exordiū. t̄to narrationē. q̄to
 petitionē. et q̄to p̄elusionē. Si āt p̄encionādo inābaciatis faciēdis stu
 deas. p̄o loco et tpe salutationē dicas. Scđo p̄o 2mēdatōez tā illoz ad
 q̄s abaciata dirigit q̄s locoz tecū abaciata portatiū sive narrationē ei⁹
 q̄d tibi ipositiū fuerit. Tero facies exhortationē dicēdo susoriz p̄ba ad
 cōseqndū id qd postulat. Quarto i oī postulatione allegādo modū q̄ id
 qd postulat fieri valeat. Quito induces exēpla de rebi i s̄lībī negocj̄s
 factis et obficiatis. Sexto deniqz assignab sufficiētē rōnē ad p̄dicta oīa.
 Et h̄ facias ad ex^m gabriel archāgeli. q̄ cū miss⁹ ēēt a deo ad brām p̄gl
 nē Maria. Prio posuit salutationē dices Ave gra plēa dñs tecū bñdie
 et tu. Et Scđo p̄fortatiōem sive exhortationē subūrit d̄ deo. ne timeas
 maria. Et Quā exhortationē p̄posuit archāgeli d̄miciatiōi. Et iō q̄ be
 ata maria turbata fuerat i salutatiō archāgeli. Tertio p̄o posuit amira
 tionē dices. Ecce cōp̄ies i vtero et paries filiū. Et Quarto posuit mōt
 exp̄ssione cū dixit. sp̄ūscūs supuēleti re p̄tus altissimi obūbrabit tibi.
 Quīro posuit ex^m cū dixit. Ecce elizaberh cognara tua pariet filiū i se
 nectute sua. Sexto assignauit sufficiētē rōnē ad p̄dicta. cū dixit. q̄ nō es
 rit ipossibile apud deū oē p̄. Si āt de legib⁹ et decretis tracare volue
 ris. p̄o tpe et loco lrām ponas. 2° casum. t̄to littere expōne. q̄to silia. quī
 to h̄ria. sexto solutiones. Et sic de q̄libz sc̄ia q̄ ad eā p̄tient sim p̄us et po
 sterius sunt dicenda. Nec dēiqz exēpla sup h̄ ad uerbio qn̄. tibi ad p̄ns
 dicta sufficiat. Tu āt ex ingenio tibi a deo p̄stito multa sup h̄ et sup q̄libz
 p̄bo h̄u⁹ p̄sliculi. Quis qd. Et p̄ tu voluntatis arbitrio poteris cogita
 re. Nā sicut abeccario oēs scripture voluūt. ita sup h̄ dicto p̄sliclo. Quic
 qd dici vel taceri debet fere possit istelecti. Nam igit doctrinā sup loqndō
 v̄l tacēdo breuis p̄phēlam tibi et alīs fratrib⁹ tuis lratis scribere cura
 ui. q̄r̄ vita litterator̄ poti⁹ i loqndō l̄ dicendo q̄ in faciendo consistit.
 Seneca h̄ testātē q̄ ait. Culpa ē mīme cōueniens litterato viro occupa
 tio exercendi laceratos et dilacerandi frutē. Si āt etiā sup faciendo vo
 lueris habere doctrinā. derrahaf de h̄ p̄sliculo istud p̄bū dicas. et in lo
 co illi⁹ ponas h̄būfacias. Unū dicas. Quis. qd. cur facias. cui. quō. qn̄
 reqras. Et ita fere oīa q̄ dicta s̄t̄ supra. et multa alia poterūt ad p̄bū fa
 cias aptari utilit̄. His deniqz auditis circa p̄dicta exercitatiōe intētissi
 ma et freqnti ysu teipsum exerceas. Nā exercitatio ingenii et naturā sepe
 vincit. et vsus oīm ingrop̄ p̄cepta supar. vt valeas doctrinā dicendi ac
 faciendi in promptu habere. Deum insuper erora q̄ misi donauit p̄ di
 cta tibi narrare. vt ad etiā gaudia nos faciat guenire. Amen.

Explicit libell⁹ de doctrina loqndi et tacēdi. ab Albertano can
 sidico brixiensi ad iſtructionē filior̄ suor̄ cōposit⁹. Imp̄ssus ac
 finit⁹ Coloniæ Anno dñi. D^o.cccc⁹. lxxxix⁹. i professo pasche

